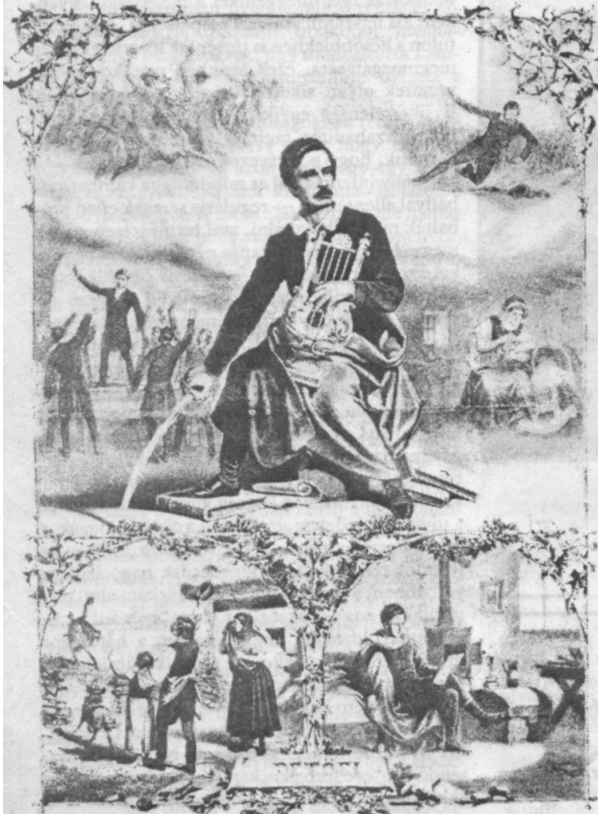

"Ősi erények"

MOZGÓSÍTOTT TÖRTÉNELEM KATONAÁBRÁZOLÁSOKON

A szövegrajzokat és a kétszínű fedőlap rajzát a szerző nagyapja, NEMES MIHÁLY történelmi festőművész készítette.

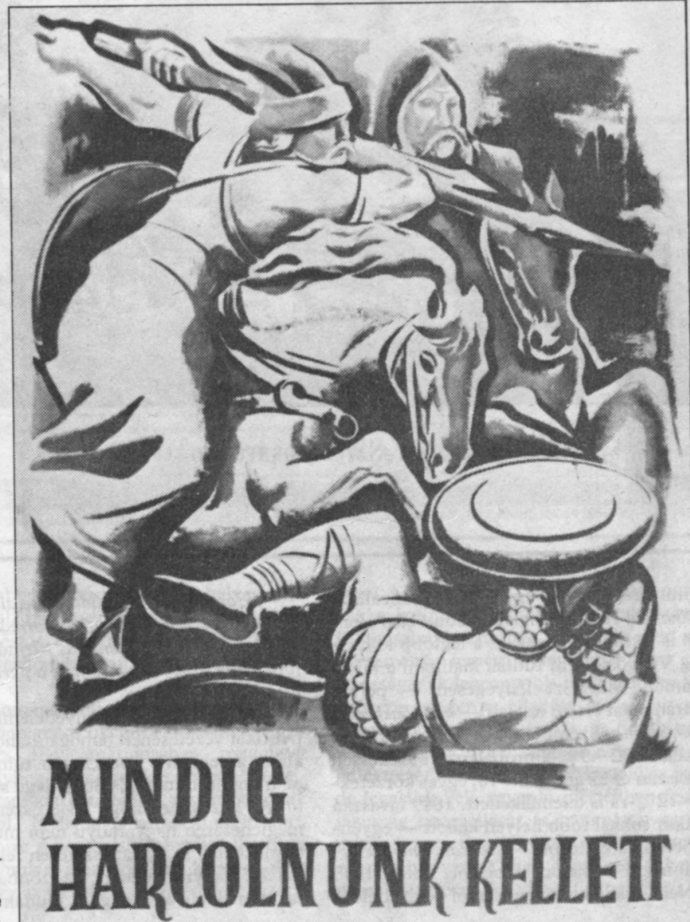
Kuruc-romantika

Petőfi élete és halála.

A szabadságharc költője a legendákban

A történelem idézése a szovjetellenes háborúban

**MINDIG
HARCOLNUNK KELLETT**

Háborúk és a történetírás

Ma már minden pszichiáter abnormálisnak nevezné azt a civilizált-fejlett országból hozzá bevitt páciént, aki képesnek nyilvánítaná magát, hogy bajonettet puskára tűzve életében nem látott, ellenségesnek minősített jámbor parasztnak, vagy szemüveges tisztviselőnek mellébe szúrjon. Majd taszítva egyet a rángó testen, hogy fegyvere a csontok közül kiszabaduljon, a vértől az acélt tisztára törölje és visszahelyezze tokjába. Európai falvakból kinevelkedett parasztgyermek már egy csirke nyakára, disznó tokájára sem képesek a kést illeszteni, de kénytelenek tudomásul venni, hogy elvont célok nevében – melyeket elvben ők is követnek, a világ innesső vagy túlsó felén növekedve és élve – holnap öléssre készíthetik őket.

Korunk értelmisége derékhadában már a háborús pusztítások után érlelődött felnőtté. Azt hitte, a civilizáció gyors fejlődésével, kulturáltsági, higiénikus szintjének robbanásszerű emelkedésével, azzal, hogy az embernek mind többet van ideje, módja magával, az emberi élettel, az élet örömeivel foglalkozni, végleg eltűnik az emberi élet erőszakos kioltásának igénye a politikából. A mai idők rádöbbennek: csak hitte, de nem gondolta végig a körötte zajló eseményeket. Filmhíradókból látta, hogy Koreában, Vietnamban, majd Afrikában – pontos ismeretei sem voltak ezekről a világokról, utójára földrajzórán volt kénytelen a térképre nézni – több ezer kilométerre tőle emberek tízezrei pusztultak, olvasta magazinokban az új fegyvereknek közvetve az ember nembeliségét roncsoló kihatásait, szörnyű képekkel illusztrálva, de mindez távol zajlott tőle, békés konzumtársadalmától. Valahol összeolvadtak ezek a képek a film-, tévé és szépirodalom-ipar szórakoztatás és információközlés keverékműfajaival, vagy éppen a másik fél kegyetlenkedéseit az unalomig ecsetelő programszólammal.

Most azután, amikor a háború kézzelfogható lehetősége eléri büszke „fehér emberi” világát, amikor képesúságjainak hasábjain ábrákat lát arról, hogy kilövése után néhány perccel egy atomrakéta miként semmisíti meg környezetét, és utcasarkokon, sátrakban osztogatják a meggyőző anyagot, hogy mindezzel szemben ellenrakéták miért szükségesek néhány kilométerre város környéki házacskájától, kénytelen újragondolni történelmét.

A történelemből talán megtanulhatja: a gyilkolás művészete intézményesebb és mind kevésbé szörnyű lett. A szűrőfegyverek mentesítették az ősembert, hogy pusztá kézzel vagy kődarabbal verje szét a más hajsziñű, vagy más istenséget imádó fejét, a löfegyver még kegyeletesebbé tette a más nyelvet beszélő, vagy más urat szolgáló magafajtabélijének mézszárlását. S noha szüleinek, nagyszüleinek képein – ha azokat nem éppen olyan oldalon vitték a pusztulásba, melyet ma szégyellnie kell – még látja a gyalogsági fegyvereket, elbeszélésekből még hallotta a „szuronyt szegezz”, „roham” parancsszavakat, ma már azzal nyugtatja magát, hogy egy új háború már meghozza a fájdalom nélküli halált.

A teoretikusok nem tudnak mit kezdeni a világháborúk történetével. Szinte minden munkából a jól ismert múlt századi és alapjaiban igaz tézisek köszönnek vissza: a háború a politika folytatása, csak más eszközökkel; az imperialista háborút forradalmi háborúvá kell formálni; a hazáját védő népet nem lehet legyőzni és folytathatnánk... Az asztalokon tankcsatákat rekonstruáló játékos kedvű specialisták pontosan elmondják a lőszer, tűzfegyverek átütő- és a páncélok védőerejét, s vitatják a vezérkari tervek, megvalósult hadmozdulatok eredményességét vagy hibáit. Összefoglaló munkák szerzői meggyőzően bizonyítják: az igazságtalan háborút nem lehet megnyerni (talán nem utolsósorban azért sem, mert a történelmet sohasem a vesztesek írják). Beláttatják olvasóikkal: szinte minden jelentősebb technikai vívmány a hadibefektetésekkel függ össze a 20. században. Elemezhetnék továbbá megcáfolhatatlanul: birodalmat, hatalmas kiterjedésű politikai-termelési egységeket modern történelmünkben csak a hadseregek, fegyveres erők tarthatnak össze.

De vajon nem bölcsebb-e ismét az egyszerű olvasó? Aki ugyan tudomásul veszi, hogy a radar, de szinte az egész modern közlekedéshez szükséges légi navigáció a világháborúnak volt „köszönhető”, hogy a már tömegcikként gyártott, nyakában lógó szuperautomata fényképezőgép lencserendszere a műholdak kémlelőrendszerének részeként került kifejlesztésre, s hogy a racionális modern társadalomszervezés mennyit köszönhet a katonai igazgatásnak. De aki a számtalan technikai csodáról, vívmányról olvasva becsukja könyveit, felnéz a feje felett elhúzó szuperszonikus vadászgépekre s elkezd számolni köznapi fejével a köznapi dolgokat: hányszor kell gyakorlatozásból felrepülni egy modern pilótának, mennyi üzemanyagot fogyaszt egy ilyen technikai csodalény – netán hány évig autózhatna ő egy próbarepülés üzemanyagából –, mennyibe kerül a távolról – talán tengerentúlról – idetelepített bázis ellátásának szállítási költsége? Hány tisztviselőt, szakértőt, óriási apparátust mozgat ez a gépezet, hogyan terjeszkedik mind erősebben a modern államapparátuson belül a hatalom mind döntőbb pozícióit kézbe ragadva rákszerűen ez a lassan önállósuló társadalmi-politikai erő? S itt már talán nem is számol tovább költségeket – hiszen beláthatatlanok azok –, eltartott létszámokat – hiszen államtitkok azok –, nemzeti jövedelmet emésztő hadiinfrastruktúrát – hiszen áttekinthetetlenek azok. S nem számol, mert azt társadalmi-politikai mozgásokban, hadügy és politika összefüggéseiben iskolázatlan fejével is tudja, hogy az interkontinentális fegyverek az interkontinentális háborút és a nukleáris fegyverek a totális háborút hozták el századunk végére. S mindazok, amit hadi elméletekről, átkaroló hadműveletekről, lelkesítő honvédelemről olvas, számára már lomtárba való ismeretek. Félreteszi ceruzáját, s zsörtölődve kérdezi történész kertszomszédját: vajon miért nem az szerepel a történelemkönyvekben, hogyan jutottunk ide?

GLATZ FERENC